

KOLLÁR ENDRE:

A munkásközönség helyes zenei igényének kialakításáért

Négy éve indult meg Budapesten a SZOT zenei körműsor-mozgalom, a legjobb szakszervezeti szimfonikus zenekarok és neves hivatásos előadóművészek részvételével. Ez alatt több mint 600 hangversenyt rendeztek egyrészt a tanácsok és nagy üzemek művelődési házaiban, másrészt szabadtéri színpadokon mintegy félmilliónyi közönség előtt. A száraz adatok is rávilágítanak e zenei nevelő munka jelentőségére. De érdemes a számok mögé is tekinteni, hogy az elkövetkezendő feladatokkal, a további célkitűzésekkel megismerkedjünk.

A SZOT zenei körműsor-mozgalom elsősorban arra hivatott, hogy a munkáslakta kerületek közönségét nevelje zenehallgatásra, megismertesse az igényes, művészi muzsika remekműveivel, és ezáltal a dolgozók zene iránti érdeklődését állandóan ébren tartsa. A hangversenyeket egyébként azért rendezik elsősorban a peremkerületek művelődési házaiban, mert a főváros külső kerületeiből ma még kevesen járnak a Zeneakadémia vagy a Károlyi-kert hangversenyeire. Nemcsak a távolság miatt van ez, hanem mert az állami hangversenyrendező intézmény koncertjeihez valamiféle »előképzést« tartanak szükségesnek azok, akik szeretik ugyan a muzsikát, de félve közelítenek a zenetörténet magyagainak és a mai idők jelentős mestereinek alkotásaihoz.

Kell-e előképzettség a zenehallgatáshoz

A zene élvezéséhez nem feltétlenül szükséges a zenei képzettség, de jó dolog a muzsikával tudatosan és tervszerűen megismerkedni. *Ezért fontos, hogy a zenei nevelésben helyesen érvényesüljenek a műsorpolitikai irányelvek, amelyek figyelembe veszik a közönség összetételét, általános érdeklődését, ugyanakkor fokozatosan és rendszeresen mutatják be a hangversenyek során a zeneirodalom különböző területeit — opera, szimfonikus zene, kamarazene —, ezen belül a különböző zenei stílusirányzatokat.*

Mindezekon felül — és ez mindenféle zenei produkcióra érvényes — *alapvető szempont a hangversenyek magas színvonalának biztosítása.* Nem szabad engednünk, hogy a zene iránt érdeklődő hallgatóság egyetlen egyszer is színvonal alatti tolmácsolásban ismerkedjék meg *Mozart, Liszt* vagy *Kodály* zenéjével. Színvonal tekintetében tehát nincs helye engedelménynek! Ezt hangoztatni — úgy érzem — nem felesleges akkor, amikor a szakszervezeti szimfonikus zenekarok körműsor-akciója lassan ötödik esztendőjébe lép. A hangversenyek eddigi száma és látogatottsága nagy eredmény azért, mert ez a fél millió túlnyomórészt a zenehallgatók új rétegét jelenti. Azokat, akik néhány évvel ezelőtt még »féltek« a komoly zenétől, elzárták a rádiót, ha *Beethoven, Wagner* és *Csajkovszkij* nevét hallották, vagy azt, hogy: szonáta, szimfónia és zongoraverseny.

Az őszintéség azonban arra is kötelez, hogy előre nézzünk és felmérjük a számadatok mögött megbúvó hiányosságokat. A hangversenyek látogatottsága az adatok ellenére sem kielégítő, ha azt is figyelembe vesszük, hogy a statisztika magában foglalja a szabadtéri színpadok térszene-koncertjeit is. A Ha-

A SZOT zenei körműsor egyik leggyakoribb részvevője a Vasas Központi Művészegyüttes szimfonikus zenekara. (Felvételeinkön Somlai Ferenc vezényli)

lászbástyán és a *Városligetben* kedvező idő esetén több ezer ember hallgat egy-egy hangversenyt — e két hely immár a főváros zenei életének jelentős támaszpontja lett. Ugyanakkor — mondjuk — a *pesthidegkúti kultúrházban* vagy *Pestlőrincen, a Rózsa Ferenc művelődési házában* alig 40—50 ember lézeng a nézőtérén. Ez az aránytalanság gondolkodóba ejtő.

Szívós, kitarító szervezőmunkát

A zenei neveléshez nemcsak a szorosan vett művészi szempontok tartoznak, hanem *nagyon kitarító és szívós szervezési munka is.* Ezt jól tudják az illetékes tanácsi és szakszervezeti kultúrházak vezetői, mégis (tisztelőt a kivételnek) legtöbbször hűzódznak az úgynevezett komoly zenei rendezvényektől, szívesebben iktatnak programba ösztáncot, esztrádműsort vagy mozit. *Miért nincs körműsor-hangverseny Pesterzsébeten, Angyalföldön, Kőbányán vagy Rákospalotán, ahol olyan nagyszerű létesítményeink vannak, mint a József Attila, a Vasas, a Pataki István vagy a Csokonai művelődési ház? És miért esik nehezebb néhány kultúrfelelősnek még a plakátokat is kiragasztani, vagy a termet előadáshoz méltó állapotba hozni a hangversenyek idejére? Így a közönség sokszor nem is tud a hangversenyekről, vagy pedig már eleve lemond róluk, mert nem érzi jól magát az elhanyagolt teremben. Ma már a kultúra terjesztéséhez joggal igénylik dolgozóink azt a kultúráltságot is, amely olyan elemi tényezőkben mutatkozik meg, mint a helyiségek tisztántartása, a megfelelő világítás, hangerősítés, a ruhatár biztosítása, vagy a fűtés. A muzsikások ugyanakkor joggal tartanak igényt öltözőre, elfogadható színpadra, mert anélkül művészi teljesítményük — a legszorgalmasabb felkészülés ellenére sem lehet kielégítő.*

Mindez gondosabb szervezőmunkára kell, hogy készítse a rendező szervezetet, annál is inkább, mert a körműsor hangversenyeit a szakszervezeti mozgalom sok százezer forinttal támogatja. A zenekarok kiadásaihoz hangversenyenként ezer forinttal járul hozzá a SZOT, és a legtöbb közreműködő előadóművész jelentősen mérsékelt tiszteletdíjért vállal felépést.

A rendezés és szervezés problémái után rögtön rá kell világítanunk a másik oldal — a művészi munka — problémáira. Kétségtelül nagy eredmény, hogy az 1962/63-as évadban a peremkerületi hangversenyeknek fele szimfonikus művekből állott, felerész pedig opera, daljáték és kórushangversenyekre került sor. Négy évvel ezelőtt még erősen túlsúlyban voltak a »népszerű opera-operett estek«, és — hogy csak egyetlen példával jellemezzük a fejlődést — a *sashalmi munkásklubban* akkoriban pohárcsengés és eléggé hangos beszélgetés mellett hangzottak fel a *Cigánybáró dalai* vagy a *Trubadúr áriái*. Tavaly ugyanott már *ünnepi csendben figyelték Mozart g-moll szim-*

fóniájának melódiáit! Szinte észrevétlen, de jó irányú ez a fejlődés, csak kár, hogy egyes helyeken a kultúrfelelősök nem mérik fel helyesen az igényeket. Az egyik munkásszálláson — ahol már Beethoven V. szimfóniáját is lelkes taps köszöntötte — a kultúrfelelős még ma is operettműsort kér, azt állítva, hogy »arra van igény«. (Bebizonyosodott, hogy saját igényét, illetőleg igénytelenségét téveszti össze a munkásszállás lakóinak igényével!)

Kitűnő tervek — megvalósítatlanul

Tudott dolog, hogy a körműsor hangversenyeinek operatív szerkesztője és lebonyolító szerve a Szakszervezetek Egressy Gábor művelődési klubja. A művészi munkát a SZOT, a Népművelési Intézet és a Zeneművész Szakszervezet képviselőiből, valamint karmesterekből álló zenei bizottság segíti. Ez a bizottság célul tűzte ki a hangversenyek színvonalával, a zenekarok belső nevelő munkájával való rendszeres foglalkozást, ezenkívül a műsorterv állandó fejlesztését, gazdagítását, lehetőleg századunk kiemelkedő zeneszerzői — mindenekelőtt a magyar szerzők — műveinek műsorra tűzését. (Figyelembe véve természetesen a zenekarok képességét és az egyes művek támasztotta követelményeket.) E célból a zenei bizottság már érintkezésbe lépett a Zeneművészek Szövetségével és össze is állított mai magyar szerzők műveiből olyan listát, amely kétségkívül közelebb hozza napjaink zeneművészetét a jobbára laikus, peremterületi közönséghez. Tervbe vette a bizottság úgynevezett karnagyi klub létesítését is. Itt a kilenc kiemelt zenekar vezetője beszélné meg tapasztalatait, vagy hanglemezzel, magnóról hallgatnának meg új műveket, hogy utána megvitassák a velük kapcsolatos előadási, betanítási problémákat.

Hasznosak és szépek a bizottság tervei, csak ott a baj, hogy ezek a tervek immár egy esztendő óta nem jutottak a megvalósulás állapotába, holott mindenki elismeri helyességüket és fontosságukat. A körműsor-mozgalom az elmúlt években tartotta ugyan eredményeit, de tovább nem fejlődött. Az Egressy Klubnak sokkal jobban kell a bizottság segítségére támaszkodnia, mert van mit fejleszteni néhány zenekar teljesítményén éppúgy, mint a műsorok anyagán. A körműsor ügyét nem viszi ma már előre az, hogy a kilenc zenekarnak csak kétharmada teljes értékű, megfelelő műsoranyagot elfogadhatóan előadó együttes, míg a többi egyhelyben topog, ugyanazt játssza (többnyire operarészleteket, szerenádmuzsikát), amit 4—5 évvel ezelőtt, és semmivel sem magasabb színvonalon. Ezért kell foglalkozni a zenekarokban folyó karmesteri nevelőmunkával, rendszeresíteni a szólampróbákat, segíteni minél több jól képzett fiatal muzsikus beállítását, valamint a műsoranyag bővítését, egészséges fejlesztését.

Tovább a jó irányban

A közönség szívesen veszi a jó műsorismertetést, ha az rövidre fogva megvilágítja a zeneszerző helyét és jelentőségét a zeneirodalomban, korának társadalmi viszonyai között, egyszersmind rávilágít a mű tartalmi lényegére és formaépítkezésére. A bőbeszédűen tekergő, vagy a közérthetőség helyett anekdotázásban megnyilvánuló zeneismertetést a hallgatóság nem kedveli, az ilyen »magyarázat« inkább zavarja, mint segíti a mű jobb megértését.

A SZOT zenei körműsor-akciójának új évadja

kétségkívül kedvező előjelekkel indult. Az idei nyári hangversenyek ismét sok ezer embert hoztak közel a zene világához, ugyanakkor használtak zenekaraink együttessé kovacsolóódsának, teljesítményük fejlődésének is. Feltétlenül szükséges azonban, hogy az új évadban megvalósuljanak mindazok a tervek, amelyekről itt szó volt, mint a körműsor további létét biztosító elengedhetetlen követelményekről. Másrészt fontos a rendező szervek alaposabb előkészítő, szervező és propaganda munkája mindenütt, ahol eddig nem sikerült meghonosítani a zenei körműsort, vagy ahol az első nekibuzdulás után — esetleges nehézségek láttán — feladták a harcot.

Egy kulturális mozgalom történetében négy esztendő már számottevő időszak. Szeretnők, ha az eddigi négy év eredményei után az ötödik esztendő fejlődést hozna a körműsor elterjedésében éppúgy, mint tartalmának színvonalában, műsoranyagának bővülésében. Legyen mértékadó az az általánosan mutakkozó igény, amely szívesen veszi a meglévő értékek mellett a zeneirodalom új és újabb területeinek feltárását.

A körműsorok közönsége ma már egészséges ösztönnel és jó zenei füllel rendelkezik — nem utolsósorban az elmúlt négy év 600 hangversenyének hatása nyomán — és csálhatatlanul elvlasztja a művészt a csak külsőségeiben tetszetős, de lényegében selejtes alkotástól. A közönség megbecsülése és a jó irányban megindult zenei nevelőmunka arra kötelezi a körműsor valamennyi résztvevőjét és szervezőjét, hogy munkájának, képességének legjavát nyújtva segítse a munkásközönség zenei nevelésének, továbbképzésének ügyét.